

СТАНОВИЩЕ

на

ДИСЕРТАЦИЯ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА НАУЧНАТА СТЕПЕН „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“

Област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки,
Професионално направление 3.2. Психология,
обсъдена в катедра „Психология“,
при Философски факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“

Тема на дисертацията: *„Благополучие в трудни житейски ситуации“*

Дисертант: *доц. д-р Цветелина Стефанова Михайлова*

Член на научно жури: *проф. д-р Даниела Христова Тасевска*

1. Данни за дисертанта

Доц. д-р Цветелина Стефанова Михайлова от 2014 г. е **щатен преподавател** в катедрата по Медицинска педагогика към Факултет по обществено здраве на Медицински университет, гр. София.

В недалечната 2016 г. Цветелина Михайлова придобива образователната и научна степен **„доктор по медицина“** към катедра „Икономика на здравеопазването“, Факултет по обществено здраве при Медицински университет – София.

Хабилитира се през 2018 г. и оттогава провежда лекции на магистри и бакалаври по специалности – *„Сестра“*, *„Акушерка“*, *„Кинезитерапия“*, *„Лекарски асистент“* по дисциплините: *„Медицинска психология“*, *„Медицинска педагогика“*.

Дисертантът има преподавателско участие и в следните програми за квалификационни курсове: *„Арт-терапия при деца и подрастващи“*; *„Психологически подходи в медицинската практика“* при продължаващо обучение на медицински сестри, акушерки и асоциирани медицински специалисти.

Доц. д-р Цветелина Стефанова Михайлова е **отговорник по качество на обучението**.

2. Данни за докторантурата

Преди откриването на процедура по защитата ѝ дисертацията е била обсъдена на нарочно заседание на катедра „Психология“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Може да се направи заключение, че при осъществяването на процедурата няма допуснати нарушения.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертационният труд има обем от четиристотин осемдесет и седем страници, като четиристотин и двадесет от тях обхващат основното изложение, структурирано в: *Списък на таблиците; Списък на фигурите, Увод, Хипотези, пет основни глави, с подглави и Заключение.*

В раздел „Литература“ са надлежно указани 1232 източника, чрез които дисертанта доц. д-р Цветелина Стефанова Михайлова обследва и аргументира своите научни тези.

Прави силно впечатление, че научноизследователските интереси на доц. д-р Цветелина Стефанова Михайлова отдавна са фокусирани върху тематичната област, която е предмет на анализ и тук. Дори само изброяването на научните изследвания, публикувани от нея, показва недвусмислено, че интересите ѝ са били трайно и последователно ориентирани към тематиката за благополучието на индивида (глобално и специфично). В този смисъл може да се признае, че дисертацията допълва, систематизира, обобщава и поставя в научно-психологичната рамка написаното до този момент; тя не е проява на нов интерес и отключване на ново поле за изследователско търсене, а логичен резултат от един дълго осмислен интелектуален замисъл.

След внимателно четене и проучване на труда бих могла да кажа, че той съответства на изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности във

ЮЗУ „Неофит Рилски“. Избраният дискурс е добре разработен и въз основа на тази констатация се отчита, че изследователският резултат, демонстриран в труда, свидетелства за сериозен и задълбочен подход, довел до открития, които имат подчертано оригинален характер и представляват принос в съвременното развитие на социалните науки, и в частност на професионално направление 3.2. Психология.

Авторефератът, изготвен за целите на защитата, е много подробен (сам по себе си той може да бъде книжка, или поне съкратен вариант на цялостното изследване) и представя напълно адекватно темите, проблемите, подхода и постиженията на дисертационния труд.

4. Научни приноси

Както вече споменах аналитично разгърнатата в дисертационния труд проблематика, обобщава изследователските търсения на доц. д-р Цв. Михайлова през последните години. Научното поле, в което се помещава нейната тематика, е сред най-добре разработените, в контекста на психологичното познание за феноменологията на ‚благополучието в трудни житейски ситуации‘. Това ми дава основание да заключа, че приносите на авторката имат както интердисциплинарна значимост в качеството си на документално-фактологичен обзор по проблема, така и частно-психологически характер, открояващ авторската интерпретация на едно важно психосоциално явление, каквото е благополучието на индивида.

Определям изследователският подход като интердисциплинарен, тъй като доц. д-р Цв. Михайлова обединява традиционните усилия на психологичната наука с похватите на културологичното разсъждение и със знанията на медицинската наука за здравословното благополучие, базирайки се на теорията за копинг-стратегии на личността в критични житейски ситуации.

Още **Увода** към дисертацията нетрадиционно заявява новаторските амбиции на своята авторка, тъй като дава информация за мащаба на целеполагане, което тръгва от подбор на източници за научния обзор, през неговата интерпретация към културно-историческото и научно-психологическото обобщение – на факти, мнения, позиции и пр. документи с научен характер.

Не е случаен и факта, че Заключението всъщност е ангажирано с качествените изводи на доц. д-р Цв. Михайлова от цялостното теоретико-аналитично изследване, които имат **стратегическо измерение** относно спецификата на възможните мерки за подобряване на благополучието на индивида по време на трудни житейски ситуации.

Този подход е разгърнат още в Глава I, посветена на „Благополучие на индивида (глобално и специфично), на обществото, на организацията и на семейството“. Фокусът, който ангажира вниманието, за да отключи авторовата интерпретация, са разновидностите на благополучието (субективно, психично, психосоциално и социално). Логично е именно с техния анализ да започва това изследване, защото проблемът за вътревидовата спецификация на благополучието придоби актуалност в частно-психологичната наука през последните десетина години, но неговото възраждане е очевидно с рефлексията на индивида и обществата по време на пандемията с COVID-19.

И тъй като споменах за новаторския подход (или за аналитично-интерпретативния характер) на това изследване, ще се опитам да аргументирам твърдението си с конкретни, но характерни за целия текст наблюдения.

Благополучието – както се заявява в началото и се повтаря няколко пъти по-нататък – наистина е мислен не като единен социокултурен и исторически факт, а като изследователско поле. Но не е само това. Още по-интересен (поне според мен) е друг един аспект на концептуализация

на дисертацията, открояна в стратегическата нагласа на доц. д-р Цв. Михайлова да се изследва благополучието като психологическо постижение, в което неговите разновидности не могат да бъдат разбрани само в техните собствени граници, защото границите в този случай са мислени като ограничения, като акт на отчуждаващо насилие върху феноменологията на благополучието.

Благополучието е може би единствена форма на личностна, общностна и обществена активност, което във всяко отношение – и като констелация от вътре-личностни идеи, и като социокултурна обществена практика, и като историческо присъствие – не може/не бива да бъде представяно чрез подходи, които го затварят, ограничават го вътре в самото него. Напротив то всъщност може да бъде разбрано и въз основа на това цялостно оползотворено като междуперсоналистична практика. Оттук, от този възглед, произтича и начинът, по който доц. д-р Цв. Михайлова обосновава възможните проекции на благополучието. При теоретичното разгръщане на всяка негова отделна част е представен огромен изследователски опит да бъдат събрани, привлечени един към друг и обвързани помежду си научни подходи и процеси на холистичното мислене за феноменологията на благополучието. По този начин доц. д-р Цв. Михайлова конструира теорията за благополучието като процес и протичане, а не като списък от съдържателни компоненти на неговото проявление.

Свързан с първия, но по-културологично ориентиран, е друг аспект от аналитичната изследователска работа на доц. д-р Цв. Михайлова, в Глава II на дисертационния труд. Имам предвид стремежа ѝ да анализира основните **категории на благополучието**, с анализ върху системно-образуващото му единство от перспективите: *на преживяване; на функциониране; на ориентация; на поведение*. Подходящ пример за това единство представлява подходът на интерпретация на изброените

категории на благополучие, при който доц. д-р Цв. Михайлова убедително изгражда „общ смислов хоризонт“ на феномена ‚благополучие‘, възникнал чрез личния опит и индивидуалния характер, но и концептуализиран в социалнопсихологичните модели на взаимодействие в трудни житейски ситуации. За да се работи по този начин (в пресечната точка на индивидуални и над-индивидуални психологични явления) е необходима сериозна изследователска ерудиция, изградена с дългосрочна работа из библиотеки и с отдаденост в научните търсения. Именно тук бих искала непременно да отбележа изключителната добросъвестност на авторката в издирването и опознаването на всички факти, които се споменават в дисертационната разработка, нейната прецизност в употребата на факти и документи, добрата ѝ ориентация в културно-историческия, а и в частно-психологичния контекст на интерпретация.

Дотук говорих за демонстрираните в глава втора постижения на доц. д-р Цв. Михайлова взаимно да допълва съдържателната стойност на отделните категории на явлениято благополучие. Като оцветява техния обмен в обсъждането им в конкретиката на обективно сложили се социокултурни факти тя поставя по-ясен акцент върху диалектическия аспект на приложения интерпретативен подход на анализ.

Любопитно е как тази идея се е трансформирала и в съдържателното изложение на трета, четвърта и пета глави на дисертационния труд. Прегледът им утвърждава наличието на един структурно градивен принцип на нейната изследователска работа. Той се демонстрира в съвсем различен подход на обобщаването на проявленията на благополучието (*здравословното благополучие; благополучието в трудни житейски ситуации; и благополучието като елемент на стратегиите за преодоляване на стрес и житейски трудности*), която бих определила като мозаечна панорама.

Мозаечнопанорамният подход разкрива една благоприятна тенденция на феномена благополучие – дори и да отсъства в трудни моменти (*здравословни проблеми; житейски трудности, стрес на работното място*) от всекидневното съзнание на личността/общността/обществото, то може да съществува като пред-зададена цялост, като предоставя достатъчен брой фрагменти на преживяването на индивида/общността/обществото и стимулира уменията за копинг, чрез вътре-личностен синтез и социокултурна интеграция.

Дисертацията, интерпретира не само концептуално, но и структурно социокултурната същност на благополучието в трудни житейски ситуации, като правдиво възпроизвежда присъщата му нееднозначност на културноисторическо явление и на частно-психологичен феномен.

Много интересна и творчески плодотворна – като начало за нови изследвания – ми се вижда тематичната посока на анализа в Глава V. И макар че в случая става въпрос само за тридесетина страници, опитът да бъдат събрани в общо интертекстуално пространство **характеристиките на стратегиите за повишаване на благополучието** чрез анализа на общите мотиви и механизми за справяне в трудни житейски ситуации задава перспективата за нови възможности за емпирично и експериментално изследване на благополучието. Тази глава от дисертационния труд добре демонстрира тенденцията да се мисли психологическата наука, като процес, в контекста на някаква сложна констелация от знания, представи, отношения, поведения.

5. Публикации по темата на дисертацията и участия във научни форуми

До настоящия момент доц. д-р Цв. Михайлова е публикувала 46 научни разработки по темата на дисертационния труд. Прави впечатление,

че всички те са продукт на екипна работа. Одобрявам способността да се обединяват усилията при изследването на сложни по своята същност явления.

6. Заключение

Върху основата на приведените съдържателни констатации, посочените достойнства и приноси на дисертационния труд *„Благополучие в трудни житейски ситуации“*, с убеденост предлагам на уважаемото научно жури да присъди на доцент д-р Цветелина Стефанова Михайлова научната степен „доктор на психологическите науки“.

30.09.2020 г.

гр. Велико Търново

Член на научно жури:

Проф. д-р Д. Тасевска

Statement

OF DISSERTATION WORK FOR ACQUISITION OF THE SCIENTIFIC DEGREE
„DOCTOR OF SCIENCES“

Field of higher education: 3. Social, Economic and Legal sciences, professional
direction 3.2. Psychology
discussed in the Department of Psychology,
at the Faculty of Philosophy of SWU „Neofit Rilski“

Dissertation topic: *„Well-being in difficult life situations“*

Author: *Assoc. Prof. Tsvetelina Stefanova Mihaylova, Ph.D.*

Jury member: *Prof. Daniela Hristova Tasevska*

1. Data for the author

Assoc. Prof. Tsvetelina Stefanova Mihaylova, PhD since 2014 is a full-time lecturer in the Department of Medical Pedagogy at the Faculty of Public Health at the Medical University, Sofia.

In the recent 2016 Tsvetelina Mihaylova obtained the educational and scientific degree „Doctor of Medicine“ at the Department of Health Economics, Faculty of Public Health at the Medical University - Sofia.

She received her habilitation in 2018 and since then she has been lecturing masters and bachelors in the following specialities - „Nurse“, „Midwife“, „Kinesitherapy“, „Medical Assistant“ in the disciplines: „Medical Psychology“, „Medical Pedagogy“. „.

The dissertation has teaching participation in the following programs for qualification courses: „Art therapy for children and adolescents“; „Psychological approaches in medical practice“ in the continuing education of nurses, midwives, and associate medical professionals.

Assoc. Prof. Tsvetelina Stefanova Mihaylova, Ph. D. is responsible for the quality of education.

2. Data for the doctorate

Before the opening of the procedure for its defence, the dissertation was discussed at a special meeting of the Department of Psychology at SWU „Neofit Rilski“.

It can be concluded that no violations were committed during the procedure.

3. Data for the dissertation and the abstract

The dissertation has a volume of four hundred and eighty-seven pages, four hundred and twenty of which cover the main presentation, structured in List of tables; List of Figures, Introduction, Hypotheses, five main chapters, with subchapters and Conclusion.

In the section „Literature“ are duly indicated 1232 sources through which the dissertation Assoc. Prof. Tsvetelina Stefanova Mihaylova, Ph.D. examines and argues his scientific theses.

It is very impressive that the research interests of Assoc. Prof. Tsvetelina Stefanova Mihaylova, Ph.D. have long been focused on the thematic area, which is the subject of analysis here. Even the enumeration of the research published by her shows unequivocally that her interests have been permanently and consistently oriented to the topic of the well-being of the individual (globally and specifically). In this sense, it can be recognized that the dissertation complements, systematizes, summarizes and puts in the scientific and psychological framework what has been written so far; it is not a manifestation of a new interest and the unlocking of a new field for research, but a logical result of a long-thought-out intellectual idea.

After careful reading and research of the work, I could say that it meets the requirements of the Regulations on the terms and conditions for obtaining scientific degrees and holding academic positions at SWU „Neofit Rilski“. The chosen discourse is well developed and based on this finding it is recognized that the research result demonstrated in the work testifies to a serious and in-depth approach, which led to discoveries that are strongly original and

contribute to the modern development of social sciences and in the particularity of professional field 3.2. Psychology.

The abstract prepared for the purposes of the defence is very detailed (in itself it can be a book or at least an abbreviated version of the overall study) and presents fully adequately the topics, problems, approach and achievements of the dissertation.

4. Scientific contributions

As I have already mentioned the analytically developed issues in the dissertation, summarizes the research of Assoc. Prof. Tsv. Mihaylova, Ph. D. in recent years. The scientific field in which its subject matter is placed is among the best developed, in the context of the psychological knowledge of the phenomenology of 'well-being in difficult life situations'. This gives me a reason to conclude that the author's contributions have both interdisciplinary significance as a documentary-factual overview of the problem and private-psychological nature, highlighting the author's interpretation of an important psychosocial phenomenon, such as the well-being of the individual.

I define the research approach is interdisciplinary, as Assoc. Prof. Tsv. Mihaylova, Ph.D. combines the traditional efforts of psychological science with the techniques of cultural reasoning and with the knowledge of medical science about health well-being, based on the theory of coping strategies of the individual in critical life situations.

The Introduction to the dissertation unconventionally states the innovative ambitions of its author, as it provides information about the scale of goal setting, which starts from the selection of sources for the scientific review, through its interpretation to the cultural-historical and scientific-psychological summary - of facts, opinions, positions. etc. documents of a scientific nature.

It is no coincidence that the Conclusion is committed to the qualitative conclusions of Assoc. Prof. Tsv. Mihaylova, PhD from the overall theoretical and analytical study, which have a strategic dimension regarding the specifics of

possible measures to improve the well-being of the individual during difficult life situations.

This approach is developed in Chapter I, dedicated to the well-being of the individual (global and specific), society, organization

and the family. The focus that engages attention to unlock the author's interpretation is the varieties of well-being (subjective, mental, psychosocial, and social). It is logical to start this research with their analysis because the problem of intraspecific specification of well-being has become relevant in private psychology in the last ten years, but its revival is evident in the reflection of the individual and societies during the COVID-19 pandemic.

And since I mentioned the innovative approach (or the analytical-interpretive nature) of this study, I will try to justify my statement with specific but characteristic for the whole text observations.

Prosperity - as stated at the beginning and repeated several times later - is really not meant as a single socio-cultural and historical fact, but as a field of research. But it is not just that. Even more interesting (at least in my opinion) is another aspect of the conceptualization of the dissertation, highlighted in the strategic attitude of Assoc. Prof. Tsv. Mihaylova to study well-being as a psychological achievement, in which its varieties cannot be understood only within their limits, because the limits, in this case, are thought of as limitations, as an act of alienating violence on the phenomenology of well-being.

Well-being is perhaps the only form of personal, community and social activity that in every respect - and as a constellation of intra-personal ideas, and as a sociocultural social practice, and as a historical presence - cannot / should not be represented by approaches, which enclose it, confine it within itself. On the contrary, it can be understood and, on that basis, fully utilized as an interpersonal practice. Hence, from this point of view, follows how Assoc. Prof. Tsv. Mihaylova, Ph. D. substantiates the possible projections of well-being. In the theoretical development of each of its separate parts, huge research experience is presented to gather, attract to each other and interconnect

scientific approaches and processes of holistic thinking about the phenomenology of well-being. In this way, Assoc. Prof. Tsv. Mihaylova, PhD constructs the theory of well-being as a process and course, and not as a list of content components of its manifestation.

Related to the first, but more culturally oriented is another aspect of the analytical research work of Assoc. Prof. Tsv. Mihaylova, PhD in Chapter II of the dissertation. I mean her desire to analyse the main categories of well-being, with an analysis of its system-forming unity from the perspectives: of experience; of functioning; of orientation; of behaviour. A suitable example of this unity is the approach of interpretation of the listed categories of well-being, in which Assoc. Prof. Tsv. Mihaylova, PhD convincingly builds a „common semantic horizon“ of the phenomenon of „well-being“, which arose through personal experience and individual character, but also conceptualized in the socio-psychological models of interaction in difficult life situations. To work in this way (at the intersection of individual and supra-individual psychological phenomena) requires serious research erudition, built with long-term work in libraries and dedication to scientific research. It is here that I would like to note the exceptional conscientiousness of the author in finding and getting to know all the facts mentioned in the dissertation, her precision in the use of facts and documents, her good orientation in the cultural-historical and private-psychological context of interpretation.

So far, I have talked about the achievements of Assoc. Prof. Tsv. Mihaylova to complement the content of the different categories of the phenomenon of well-being. By colouring their exchange in their discussion in the concreteness of objectively formed socio-cultural facts, she places a clearer emphasis on the dialectical aspect of the applied interpretive approach to analysis.

It is curious how this idea has been transformed in the content of the third, fourth and fifth chapters of the dissertation. Their review confirms the existence of a structurally constructive principle of her research work. It is

demonstrated in a completely different approach to summarizing the manifestations of well-being (health well-being; well-being in difficult life situations; and well-being as an element of strategies for overcoming stress and life difficulties), which I would define as a mosaic panorama.

The mosaic-panoramic approach reveals a favourable tendency of the phenomenon of well-being - even if it is absent in difficult moments (health problems; life difficulties, stress at work) from the everyday consciousness of the individual/community/society, it can exist as a predetermined whole, provides a sufficient number of fragments of the experience of the individual/community/society and stimulates the skill of coping, through intra-personal synthesis and socio-cultural integration.

The dissertation interprets not only conceptually, but also structurally the socio-cultural essence of well-being in difficult life situations, truthfully reproducing its inherent ambiguity of a cultural-historical phenomenon and a private-psychological phenomenon.

Very interesting and creatively fruitful - as a start for new research - I find the thematic direction of the analysis in Chapter V. And although in this case, it is only about thirty pages, the attempt to gather in a common intertextual space the characteristics of strategies to increase well-being through the analysis of the common motives and mechanisms for coping in difficult life situations sets the perspective for new opportunities for empirical and experimental study of well-being. This chapter of the dissertation well demonstrates the tendency to think of psychological science as a process, in the context of some complex constellation of knowledge, ideas, attitudes, behaviours.

5. Publications on the topic of the dissertation and participation in scientific forums

To date, Assoc. Prof. Tsv. Mihaylova, Ph.D. has published 46 scientific papers on the topic of the dissertation. It is noteworthy that they are all a product of teamwork. I approve of the ability to unite efforts in the study of inherently complex phenomena.

6. Conclusion

Based on the above findings, the merits, and contributions of the dissertation „Well-being in difficult life situations“, I confidently suggest that the scientific jury award Tsvetelina Stefanova Mihaylova the degree of „Doctor of Psychological Sciences“.

30.09.2020

Veliko Tarnovo

Jury member:.....

Prof. D. Tasevska, Ph. D